

Tohmajärven kunta
Kunnanhallitus
Järnefeltintie 1
82600 Tohmajärvi

LAUSUNTO

31.3.2014

Valtiovarainministeriö

valtiovarainministerio@vm.fi

Lausunto selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt kunnilta lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi, joka koskee kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista.

Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään huomiota erityisesti ehdotettaviin kriteereihin, ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin, muiden kriteerien painoihin, määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin, verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen, sekä siirtymätasauksen keston ja porrastukseen.

Tohmajärven kunta olisi laskelmien mukaan voittamassa 193 euroa asukasta kohti tämän vuoden tasoon verrattuna ja se olisi koko maan kunnista 11. eniten. Korotus tulee kunnan hyödyksi asteittain siten, että ensimmäisenä ja toisena vuonna vaikutus on 50 €/as., kolmantena vuonna 80 €/as. ja täydellä painollaan uudistus vaikuttaa vuonna 2018.

Kuntien suhtautuminen uudistukseen riippunee paljon siitä, ovatko ne voittamassa vai häviämässä. Tohmajärven kunta on voittavalla puolella ja on helppo puoltaa uudistusta siltä kannalta. On kuitenkin huomioitava, että kuntamme menetti pelkästään vuoden 2012 alusta toteutuneessa muutoksessa yli 400.000 euroa verotulojen tasausta ilman mitään siirtymäaika, kun kiinteistövero poistettiin tasauksen piiristä.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on esittänyt asiasta oman lausuntonsa ja Tohmajärven kunnanhallitus yhtyy siinä esitettyihin näkökohtiin.

Tohmajärven kunta esittää muutamia täydentäviä huomioita ja muutosehdotuksia:

Kriteerit ja ikärakenne

- Kiinteistövero on palautettava verotulojen tasauksen piiriin kokonaisuudessaan. Kiinteistöverojen keräämisen mahdollisuudet vaihtelevat suuresti kunnittain riippumatta kunnan omista toimenpiteistä. Loma-asutuskunnat voittavat edelleen kohtuuttomasti suhteessa kuntiin, joissa ei ole tuntureita ja rantaviivaa.
- Lastensuojelun ja vammaispalveluiden kustannukset ovat kohonneet viime vuosina voimakkaasti, mutta erot kuntien välillä ovat todella suuria. Lastensuojelukriteeri tuli valtionosuusjärjestelmään vasta vuonna 2006 ja se on ollut alikompensoiava. Vammaispalvelulaki on kasvattanut voimakkaasti kuntien menoja ja vammaisten osuudessa on suuria kuntakohtaisia eroja. Lastensuojelu ja vammaisuus tulisi sisällyttää kriteerien joukkoon esimerkiksi osana sairastavuutta.

- Työpaikkaomavaraisuus on kriteerinä turha, se tulisi poistaa kokonaan. Kunta hyötyy työpaikoista yhteisö- ja kiinteistöverojen sekä kunnallisteknisten maksujen kautta. Työpaikka ei ole kunnalle kompensoitava kustannustekijä, kuntalaiset ovat.

Uudistuksen yleinen oikeudenmukaisuus

Uudistus pitää olla objektiivisesti perusteltavissa riippumatta siitä, onko oma kunta voittamassa tai häviämässä. Kun tarkastellaan uudistuksen vaikutuksia suhteessa kuntien talouteen vuoden 2012 tuloksen ja kumulatiivisen alijäämän perusteella, lisäykset näyttävät kohdistuvan oikeasuuntaisesti alijäämäkuntien suuntaan.

Lopputulokset ei kuitenkaan kaikilta osin vaikuta oikeudenmukaiselta: Vanhemman ikärakenteen kunnat ovat voittamassa suhteessa nuorekkaamman ikärakenteen kuntiin ja keskustaajungit ja kaupunkiseudut suhteessa "reuna-alueisiin". Tämä viittaa siihen, että ikärakennepainotuksissa nuorten ja/tai työikäisten laskennallinen kustannus on arvotettu yli näiden ikäryhmien palvelutuotantoon tarvittavan rahoituksen.

Laskelmat osoittavat, että keskimäärin uudistuksessa hyötyjiä ovat suuren väestöpohjan kunnat ja häviäjiä pienet kunnat. Kuntien väliset erot talouden tilan ja verorasituksen suhteen myös kuntakokoryhmien ja maakuntien sisällä ovat suuret. Nyt näyttää siltä, että kuntien taloudelliset erot kuntakokoryhmien välillä kasvavat. Pienimmille kunnille kohdistuu merkittäviä tuloveron korotuspaineita, kun taas suurten kuntien verotuspaineet kevenevät. Samoin tapahtuisi maakunnittain tarkasteltuna, kun kevyimmän kunnallisverotuksen Uudellamaalla verotusta olisi mahdollista keventää ja kireimmän verotuksen Lapissa sitä pitäisi entisestään kiristää. Voi kysyä, onko tämä oikein ja uudistuksen tavoitteiden mukaista?

Asukasluku	Tulovero-% 2012	Laskenn. vaikutus tulovero-prosenttiin %-yks.	Uusi tulovero-%
Alle 2000 as.	19,49	1,8	21,25
2001-6000 as.	20,00	0,7	20,69
6001-10000 as.	19,77	0,7	20,44
10001-20000 as.	19,68	0,2	19,85
20001-40000 as.	19,53	-0,1	19,46
40001-100000 as.	19,53	-0,1	19,45
Yli 100000 as.	18,64	-0,2	18,42

Lähde: Selvitysmiehen laskelmat (vaikutus tuloveroprosenttiin) ja Kuntaliitto (tulovero-% 2012).

Uuden sote-mallin rahoittaminen

Eduskuntapuolueet ovat juuri päässeet sopuun sosiaali- ja terveysuudistuksesta yleisellä tasolla. Sopimukseen sisältyy myös rahoitusmalli. Sen mukaan kunnat maksavat järjestäjätaholle omavastuun, joka on kapitaatio- eli asukaslukupohjainen malli ikärakenteella ja sairastavuudella painotettuna. Tämä tarkoittaa, että Tohmajärven kaltainen kunta, jossa sairastavuus ja vanhusväestön osuus ylittävät maan keskiarvon, saavat valtionosuuksia, mutta myös maksavat sote-kustannuksia keskimääräistä enemmän asukasta kohti.

Sote-palveluiden rahoitus ja valtionosuusuudistus tulisi kytkeä nyt toimivasti toisiinsa. Uuden valtionosuusmallin laskelmissa on se heikkous, että se ei nyt erittele sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisia kustannuksia, vaan kaikkien toimintojen ikärakennekustannukset ja muut laskentatekijät ovat yhdessä könttäsommassa.

Nykyisessä valtionosuuslaskennassa on erikseen nähtävissä sote-palveluiden, opetustoimen ja muiden valtionosuuden perustana olevien palveluiden laskennalliset kustannukset. Sote-uudistuksen toteuttamisen helpottamiseksi olisi ehdottoman järkevää, että myös tässä uudessa valtionosuusmallissa laskettaisiin erikseen näkyville laskennalliset sote-kustannukset. Tätä laskentaa voisi käyttää suoraan kunnan rahoitusosuuden perusteena tulevassa sote-mallissa. Samoin tästä olisi saatavissa laskennallinen pohja, kuinka paljon sote-järjestäjän tulisi kohdentaa resursseja alueellisesti toiminta-alueensa kuntien väestön palvelutuotantoon.

Tohmajärvellä 3.4.2014

Olli Riikonen
kunnanjohtaja

Matti Ikonen
talous- ja hallintojohtaja